

Aire gan Ghaeilge

Ceist 1

Beidh tú ag féachaint ar ball ar thuairisc faoin Aire nua sa Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta. Pléigh na ceisteanna thíos leis an duine in aice leat sula bhféachann sibh ar an mír.

1. An bhfuil sé tábhachtach go mbeadh an Ghaeilge ag an Aire Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta, dar leat? Cén fáth?
2. Cén fáth a bhfuil meath ag teacht ar an nGaeilge mar theanga an phobail sna Gaeltachtaí, dar leat?
3. Cén tionchar a bheidh ar mheath na Gaeilge sna Gaeltachtaí ar bheatha na teanga ar fud na tíre?

Ceist 2

An féidir leat Gaeilge a chur ar na focail agus ar na frásaí seo a leanas?

1. that she'll learn Irish _____
2. fear _____
3. appointment _____
4. senior _____
5. promise _____
6. among the criteria _____
7. cause for despair _____
8. if he were still alive _____
9. census figures _____
10. famous research _____
11. comprehensive linguistic study _____

Anois, féach ar an tuairisc agus aimsigh an leagan Gaeilge de na focail sin inti.

Ceist 3

Féach ar an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna seo:

1. Cén fáth nach bhfuil Josepha Madigan ag tabhairt aon ghealltanais go bhfoghlaimeoidh sí an Ghaeilge?
2. Cé hiad na hairí eile nach raibh an Ghaeilge acu agus cén bhliain a bhí siad sa phost?
3. Cad a léirigh figiúirí daonáirimh na nGaeltachtaí?
4. Cad a bhí le rá ag na daoine seo a leanas?

Paula Melvin
Íte Ní Chionnaith
Micheál Ó Gruagáin

Ceist 4

‘...go bhfoghlaimeoidh...’

- A. Bain úsáid as na briathra seo chun na deirí a bhaineann leis an aimsir fháistineach a chur in iúl:

foghlaim, éirigh, cuir, geall

- B. Féach ar na briathra mírialta anseo sa tábla thíos. Bain úsáid as na briathra chun ceisteanna a chur ar an duine in aice leat faoi na pleananna atá aige nó aici don deireadh seachtaine atá amach romhaibh.

	An cheist	Na freagraí
Abair	An ndéarfaidh tú...?	Déarfaidh./Ní déarfaidh.
Beir	An mbéarfaidh siad...?	Béarfaidh./Ní bhéarfaidh.
Bí	An mbeidh sé...?	Beidh./Ní bheidh.
Clois	An gcloisfidh sí...?	Cloisfidh./Ní chloisfidh.
Déan	An ndéanfaidh sibh...?	Déanfaidh./Ní dhéanfaidh.
Faigh	An bhfaighidh tú...?	Gheobhaidh./Ní bhfaighidh.
Feic	An bhfeicfidh siad...?	Feicfidh./Ní hfeicfidh.
Ith	An íosfaidh sé...?	Íosfaidh./Ní íosfaidh.
Tabhair	An dtabharfaidh tú...?	Tabharfaidh./Ní thabharfaidh.
Tar	An dtiocfaidh sibh...?	Tiocfaidh./Ní thiocfaidh.
Téigh	An rachaidh sí...?	Rachaidh./Ní rachaidh.

Ceist 5 An t-ainm briathartha

Bhí a lán samplaí den ainm briathartha sa mhír. Cuir an t-ainm briathartha de na briathra seo thíos ar fáil. Éist leis an mír ansin le feiceáil an raibh an ceart agat.

geall	_____
déan	_____
tabhair	_____
buail	_____
pléigh	_____
abair	_____
tar	_____
tabhair	_____
coimeád	_____

Ceist 6 Cuir Gaeilge ar na teidil thíos:

Minister for Justice and Equality
Minister for Finance
Minister for Education and Skills
Minister for Health

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

Tá an plé seo le déanamh sula seinntear an tuairisc.

Ceist 2

1. that she'll learn Irish	<i>go bhfoghlaimeoidh sí Gaeilge</i>
2. fear	<i>faííos</i>
3. appointment	<i>ceapachán</i>
4. senior	<i>sinsearach</i>
5. promise	<i>gealltanús</i>
6. among the criteria	<i>i measc na gcritéar</i>
7. cause for despair	<i>údar éadóchais</i>
8. if he were still alive	<i>dá mbeadh sé fós ina bheatha</i>
9. census figures	<i>figiúirí daonáirimh</i>
10. famous research	<i>taighde cáiliúil</i>
11. comprehensive linguistic study	<i>staidéar cuimsitheach teangeolaíoch</i>

Ceist 3

Féach an script.

Ceist 4

A.

Foghlaim foghlaiméoidh mé foghlaiméoidh tú foghlaiméoidh sé foghlaiméoidh sí foghlaiméimid foghlaiméoidh sibh foghlaiméoidh siad foghlaiméofar	Éirigh éireoidh mé éireoidh tú éireoidh sé éireoidh sí éireimid éireoidh sibh éireoidh siad éireofar
Cuir cuirfidh mé cuirfidh tú cuirfidh sé cuirfidh sí cuirimid cuirfidh sibh cuirfidh siad cuirfeá	Geall geallfaidh mé geallfaidh tú geallfaidh sé geallfaidh sí geallfaimid geallfaidh sibh geallfaidh siad geallfar

B.

Cleachtadh cainte atá sa chuid seo den cheist.

Ceist 5

geall	<i>a ghealladh</i>
déan	<i>a dhéanamh</i>
tabhair	<i>ag tabhairt</i>
buail	<i>bualadh</i>
pléigh	<i>a phlé</i>
abair	<i>le rá</i>
tar	<i>ag teacht</i>
abair	<i>ag rá</i>
tabhair	<i>a thabhairt</i>
coimeád	<i>a choimeád</i>

Ceist 6

Minister for Justice and Equality – *an tAire Dlí agus Cirt*

Minister for Finance – *an tAire Airgeadais*

Minister for Education and Skills – *an tAire Oideachais agus Scileanna*

Minister for Health – *an tAire Sláinte*

Eimear Ní Chonaola

Níl an tAire nua Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta, Josepha Madigan, sásta a ghealladh go bhfoghlaimeoidh sí Gaeilge le faitíos nach n-éireoidh léi sin a dhéanamh, a deir sí. Is í Josepha Madigan an tríú haire sinsearach atá ceaptha sa Roinn atá freagrach as cúrsaí Gaeltachta, nach bhfuil Gaeilge líofa aici. Tá an ceapachán cáinte ag go leor de phobal na Gaeilge, go háirithe agus 2018 leagtha amach mar bhliain na Gaeilge.

Caoimhe Ní Laighin

Is léir nach bhfuil an tAire sinsearach nua atá ceaptha do Roinn na Gaeltachta ag tabhairt aon ghealltanais go luífidh sí isteach ar fhoghlaim na Gaeilge. Jimmy Deenihan 2011, Heather Humphreys 2014 agus an tAire Madigan 2017. Is léir go bhfuil sé tagtha chun cinn mar phatrún nach bhfuil cumas teanga i measc na gcritéar roghnaithe don aireacht shinsearach sin. Údar éadóchais b'fhéidir, do phobal na Gaeilge.

Paula Melvin

Dar ndóigh tá an-díomá orm nach bhfuil Gaeilge ag an Aire nua ach tá mé ag súil le bualadh léi agus an plean infheistíochta agus an Ghaeilge, ach go háirithe an Ghaeilge sa Ghaeltacht, a phlé léi agus tá súil againn go mbeidh dul chun cinn ar an bplean infheistíochta amach anseo.

Íte Ní Chionnaith

Chuir sé uafás orm ar bhealach gur ceapadh Aire eile Gaeltachta gan Ghaeilge. Ní dóigh liom go dtarlódh sé seo fiche bliain ó shin. Bheadh daoine ag súil, thar aon rud eile, go mbeadh Gaeilge ag an duine a bhí mar Aire Gaeltachta.

Caoimhe Ní Laighin

Tá muid anseo ag ócáid in ómós duine a mbeadh neart le rá aige ar an ábhar seo, dá mbeadh sé fós ina bheatha. Agus ní hé gur ceapachán an Aire nua an t-aon tuar éadóchais a bhí ag lucht na Gaeilge i mbliana. Ar ndóigh, foilsíodh figiúirí daonáirimh níos túisce i mbliana a léirigh go bhfuil titim 11% tagtha ar líon na gcainteoirí laethúla taobh istigh den Ghaeltacht. Tá na figiúirí sin ag teacht leis an taighde cáiliúil sin a rinneadh deich mbliana ó shin, an staidéar cuimsitheach teangeolaíoch ar úsáid na Gaeilge sa nGaeltacht¹, ina ndúradh nach raibh ach idir cúig bliana déag agus fiche bliain fágtha ag an nGaeilge mar theanga phobail sa nGaeltacht.

Máirín Ní Ghadhra, Craoltóir agus iníon le Nollaig Ó Gadhra

Ó thaobh na Gaeilge sa nGaeltacht, tá na figiúirí ar fad, tá na saineolaithe ar fad ag rá go bhfuil cúrsaí go dona. Anois, mar bhean Ghaeltachta, mar bhean atá ina cónaí sa nGaeltacht agus mar mháthair, creidim go bhfuil ar a laghad glúin nó dhó eile do chainteoirí dúchais amach romhainn ach caithfear aghaidh a thabhairt ar an bhfadhb.

Micheál Ó Gruagáin

Is í an tobar í an Ghaeltacht agus is gá go ndéanfaí gach rud chun an tobar sin a choiméad agus is léir go bhfuil Gaeltachtaí ag éirí níos laige i ndiaidh a chéile agus go háirithe tá Gaeltacht Mhaigh Eo an-lag ar fad, ceapaim.

Caoimhe Ní Laighin, Nuacht TG4 i mBaile Átha Cliath

---

¹ sa *Ghaeltacht* an leagan caighdeánach